

Пушкін - Беларуская культура - Сучаснасць

Матэрыялы
Міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Мінск, 26–27 мая 1999 г.)

Мінск «Беларускі кнігазбор» 1999

Пушкін – беларуская культура – сучаснасць: Матэрыялы Міжнароднай навуковай канферэнцыі (Мінск, 26–27 мая 1999 г.). — Мн.: “Беларускі кнігазбор”, 1999. — 346 с. — (Беларусіка = Albaruthenica; Кн. 12)

ISBN 985-6318-53-X.

У зборнік уключаны як навуковыя, так і навукова-папулярныя, публіцыстычныя матэрыялы Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Пушкін – беларуская культура – сучаснасць”, прысвечаная 200-годдзю з дня нараджэння вялікага рускага паэта. Кніга з’яўляецца свосасаблівым, даследчыцкім падсумаваннем Года Пушкіна ў Беларусі, асэнсаваннем уплыву рускага класіка на развіццё беларускай культуры.

Даклады і паведамленні друкуюцца на беларускай і рускай мовах — так, як былі прадстаўлены тэксты.

Выданне прызначана для навукоўцаў, студэнтаў, усіх аматараў рускай і беларускай культуры.

УДК [008.2(=826):882.09+929 Пушкин] (043.2)

ББК 71(4 Бси)+83.3(2Рос=Рус) Я43

У зборніку выкарыстаны ілюстрацыі народнага мастака Беларусі **Арлена Кашкурэвіча**. Са згоды аўтара яны ўзяты з выдання: Пушкин А. С. Евгений Онегин: Роман в стихах = Пушкін А. С. Яўгеній Анегін: Раман у вершах / Пер. Аркадзя Куляшова. Мн.: Беларускі фонд культуры, 1999, якое ажыццёўлена да 200-годдзя з дня нараджэння паэта па даручэнню Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнкі. Прыгадаем, што сёлета спаўняецца таксама 60 год з часу першай публікацыі “Яўгенія Анегіна” ў перакладзе Аркадзя Куляшова, 85 год з дня нараджэння самога перакладчыка, народнага паэта Беларусі і 70 год з дня нараджэння мастака Арлена Кашкурэвіча, якому рэдкалегія адрасуе свае віншаванні.

**МАСТАЦКА-ВОБРАЗНАЕ ВЫЯЎЛЕННЕ ПРЫРОДЫ
Ў ПАЭМАХ “ЯЎГЕНІЙ АНЕГІН” АЛЯКСАНДРА ПУШКІНА
І “НОВАЯ ЗЯМЛЯ” ЯКУБА КОЛАСА**

У творчасці кожнага вялікага майстра слова ёсць самы значны, самы любімы твор, у якім з выключнай мастацкай сілай увасоблены маральныя і эстэтычныя ідэалы аўтара як асобы.

У творчасці А. Пушкіна такім творам з’яўляецца раман у вершах “Яўгеній Анегін”, у творчасці Якуба Коласа — паэма “Новая зямля”.

“Яўгеній Анегін” — гэта геніяльны твор паэта, па словах В. Бялінскага, “энцыклапедыя рускага жыцця” таго часу.

“Новая зямля” Якуба Коласа — гэта класічны твор беларускай літаратуры, на думку А. Лойкі, “эпахальная энцыклапедычная паэма, твор нацыянальнага жыцця”.

Супастаўленне карцін прыроды ў рамане “Яўгеній Анегін” і паэме “Новая зямля” пацвярджае думку даследчыкаў адносна таго, што інтэрпрэтацыя ўзаемаадносін чалавека і прыроды “заўсёды ёсць знак свайго часу, код да яго расшыфроўкі”¹. Яшчэ ў пачатку XIX ст. С. Раіч, настаўнік Ф. Цютчава, пісаў: “Прырода для ўсіх адна, але не для ўсіх і не ва ўсе часы аднолькавая”².

Карціны прыроды ў А. Пушкіна і Я. Коласа сапраўды — адлюстраванне эпохі, мера часу і велічы чалавека, выражэнне светаўспрыняцця і светаадчування аўтараў.

Раман Пушкіна “Яўгеній Анегін” ствараўся ў першай палавіне XIX ст. Сэнс ідэйнага развіцця паэта ў гэты перыяд зводзіўся да пераадолення грамантызму, да разумення аб’ектыўных законаў гістарычнага развіцця грамадства, да высвятлення сапраўднай ролі народа ў гістарычным працэсе.

Важнейшай для Пушкіна аказалася праблема ўзаемаадносін асобы і народа. На думку паэта, актыўнай сілай гісторыі, якая вызначае ход яе падзей, з’яўляецца не асобны чалавек, а народ. Асоба аказваецца здольнай здзейсніць вялікае і значнае толькі тады, калі звязана з народам і выражае яго волю. У сувязі з разуменнем ролі народа ў гісторыі грамадства і дзяржавы Пушкін па-новаму паставіў пытанне аб народнасці літаратуры.

Вялікім мастацкім адкрыццём Пушкіна, якое вызначыла глыбіню яго рамана “Яўгеній Анегін”, і было гэта новае, глыбока філасофскае, прапуш-

чанае праз прызму народнасці ўспрыняцце жыцця. Пра што б ні пісаў Пушкін у гэты перыяд, за ўсім стаяла вялікае і мудрае жыццё народа, якое вызначала лёс герояў, іх духоўнасць.

Прынцыпова новы характар набылі ў творах паэта апісанні прыроды. Пушкін выйшаў за межы традыцыйнага, бо адчуў неабходнасць палемічнага сцверджання рэалістычнага спосабу раскрыцця роднай прыроды як неад'емнай часткі народнага жыцця. Адкрыўшы 5-ю главу рамана апісаннем зімы ("Зима!.. Крестьянин, торжествуя, на дровнях обновляет путь...") ён як бы спыняе сябе і тлумачыць:

Но, может быть, такого рода
Картины вас не привлекут:
Всё это низкая природа;
Изящного не много тут.

.....
Другой поэт роскошным слогом
Живописал нам первый снег
И все оттенки зимних нег...

"Другой поэт" — гэта П. Вяземскі. На яго верш "Першы снег" і спасылаецца Пушкін. На яго думку, такая паэзія далёкая ад "нагой простоты", якая не бачыць прыгажосці жывога жыцця.

Зусім інакш апісана прырода ў Пушкіна. Зіма ці восень, лета ці вясна — гэта не проста розныя поры года, розныя фарбы, асаблівыя прыкметы. Гэта перш за ўсё пэўныя ўстойлівыя абставіны і формы народнага жыцця, якія складваліся на працягу вякоў. Кожная пара года вызначаецца сваім вобразам жыцця і працы, ёй уласцівы свой быт, звычаі, гульні і г. д. Прырода зліваецца з жыццём народа:

Зима!.. Крестьянин, торжествуя,
На дровнях обновляет путь;
Его лошадка, снег почуя,
Плетется рысью как-нибудь;
Бразды пушистые взрывая,
Летит кибитка удалая;
Ямщик сидит на облучке
В тулупе, в красном кушаке.

Такая зіма ўспрымаецца як руская. Рускімі аказваюцца звычаі, з'явы прыроды і жыцця. Тым самым праз прыроду ў раман "Яўгеній Анегін" уваходзіць тэма Расіі, рускага, народнага. Апісанні прыроды становяцца той жывой атмасферай, у якой жывуць героі твора:

Татьяна (русская душою,
Сама не зная почему)
С ее холодною красою
Любила русскую зиму...

Але гэтую рускую зіму любіць і чытач, гэтыя малюнкi хвалююць і яго

душу. Яны не проста раскрываюць непаўторныя рысы прыроды і рускага жыцця, але адкрываюць чытачу радзіму, выхоўваюць любоў да яе, духоўна ўзбагачаюць, маральна ачышчаюць. Зіму любіць, безумоўна, і сам Пушкін. Для яго гэта пара года — сапраўдная чараўніца. Сваё захапленне ёю паэт шчыра выказвае ў лірычных адступленнях:

Вот север, тучи нагоняя,
Дохнул, завыл — и вот сама
Идет волшебница зима...
Мелькает, вьется первый снег,
Звездами падая на брег.

Увогуле суб'ектыўны лірычны пачатак у “Яўгеніі Анегіне” займае выключна важнае месца, бо ў рамане ўвесь час адчуваецца прысутнасць паэта, нават нібы чуцен яго голас.

Вядома, што любімай гераіняй Пушкіна была Таццяна (“Я так люблю Татьяну милую мою”). Такая цеплыня адносін у значнай ступені тлумачыцца тым, што ёй былі блізкімі народнае жыццё, песні, гаданні і, безумоўна, руская прырода, якую Таццяна не толькі любіла, але і адчувала ўсёй сваёй паэтычнай душой. Яна была духоўна паяднана з прыродай, ёй цяжка нават хоць на нейкі час адарвацца ад родных ёй краявідаў. З прыродай Таццяна гаворыць, як з жывой істотай, як з найлепшым сябрам:

Вставая с первыми лучами,
Теперь она в поля спешит
И, умиленными очами
Их озирая, говорит:
“Простите, милые долины,
И вы, знакомых гор вершины,
И вы, знакомые леса;
Прости, небесная краса,
Прости, веселая природа...”

Вялікае месца ў Пушкіна займаюць лірычныя адступленні ацэначнага характару, дзе аўтар выказвае свае адносіны не толькі да герояў твора, але і да пэўных малюнкаў прыроды, да кожнай пары года. Самай любімай з іх была для Пушкіна восень: “Прощальная краса, очей очарованье...” Усяго чатыры словы, а колькі думак і пачуццяў увасоблена ў іх! Яны выклікаюць светлы сум, трапяткое захапленне прыродай і ў той жа час адчуванне — паэт убачыў восень менавіта так, як можа ўбачыць толькі той, хто надзелены незвычайным талентам адчуць хараство прыроды і душой зліцца з ёю:

Уж небо осенью дышало,
Уж реже солнышко блистало,
Короче становился день.
Лесов таинственная сень
С печальным шумом обнажалась,
Ложился на поля туман,
Гусей крикливых караван

Тянулася к югу, прыбліжалася
Довольно скучная пора;
Стоял ноябрь уж у двора.

Узвелічэнню вобраза восені садзейнічае запаволены рытм верша, паэт нібы не можа адарваць вачэй ад гэтай прыгажосці. Ён заўважае ўсё і хоча, каб убачыў і чытач “в багрец и золото одетые леса”, как “мглою волнистою покрыты небеса”. Пушкін адыходзіць ад дробязнага, мітуслівага, ён стварае малюнак, поўны і прыгажосці і дабрыні.

Змястоўнасць паэзіі Пушкіна, чысціня пачуццяў паэта, “дум высокое стремление” — усё гэта вабіла Якуба Коласа. Яму хацелася пісаць менавіта так, як пісаў любімы ім Пушкін. Любоў да паэзіі вялікага рускага паэта ў Я. Коласа абудзілася з самага дзяцінства. Многія вершы і нават паэмы Пушкіна ён вывучыў на памяць.

Пад уплывам рускіх пісьменнікаў і паэтаў, у першую чаргу А. Пушкіна, у самога Кастуся з’явілася жаданне пісаць вершы. Першы яго верш “Вясна”, як сцвярджаюць многія даследчыкі, менавіта і быў вынікам такога ўплыву.

Пазней у артыкуле “Пушкін і наша культура” Якуб Колас пісаў: “Калі б не было Пушкіна з яго “Анегіным”, одай “Вольнасць”, “Пасланнем у Сібір”, “Капітанскай дачкой” і казкамі, — не было б, напэўна, і маіх паэм “Новая зямля” і “Рыбакова хата”, маёй лірыкі і прозы”.

“Яўгеній Анегін” А. Пушкіна і “Новая зямля” Я. Коласа з’явіліся ў свет у розны час. Паміж падзеямі, апісанымі Пушкіным і Коласам, пралягла цэлая гістарычная эпоха. Раман “Яўгеній Анегін” ствараўся ў пачатку XIX ст., “Новая зямля” — у пачатку XX ст. За час, які аддзяляе гэтыя творы, адбыліся кардынальныя змены ў грамадскім жыцці двух народаў — рускага і беларускага. Гэтыя змены аказалі вялікі ўплыў на характар і паводзіны герояў, іх адносіны да жыцця, прыроды... І калі ўвага Пушкіна звернута ў асноўным на прадстаўнікоў дваранскага асяроддзя, то ў Я. Коласа ў цэнтры ўвагі звычайны селянін, светапогляд якога абумоўлены яго працоўнай дзейнасцю. І ўвогуле сам Я. Колас па свайму душэўнаму і псіхалагічнаму складу быў селянінам і на ўсё жыццё застаўся ім, нават тады, калі стаў сусветна вядомым пісьменнікам, акадэмікам. У самым літаратурным псеўданіме паэта шмат сэнсу і чалавечага цяпла. “Колас — гэта хлеб, гэта само жыццё”, — пісаў Р. Сабаленка. Сваім псеўданімам яшчэ на пачатку творчай дарогі малады паэт быццам падкрэсліў, што ўсім жыццём і творчасцю заўсёды будзе цесна звязаны з роднай зямлёй, што стане неад’емнай часцінкай свайго народа. З яго жыцця, як з найглыбейшай крыніцы, будзе чэрпаць думкі і надзеі, матывы і фарбы.

Паэзія Я. Коласа сапраўды вырасла з народнага жыцця, родных краёў: беларускіх лясоў, бароў, сенажаццяў, хуткаплыннага Нёмана, найчысцейшых гаманлівых крыніц, ад кожнай былінкі, кветкі, ад спеваў птушак.

З усім гэтым паэт змалку зросся сэрцам сваім. З вялікім замілаваннем ён успамінае ў “Новай зямлі” тыя мясціны, дзе прайшло яго дзяцінства.

Родны край перад паэтам паўстае ва ўсёй сваёй красе. Колас любуецца зялёным лугам, які “абрусам пышным і шырокім абапал Нёмна расцілаўся” ды “йшоў квяцістай раўніною з мурожнай слаўнаю траваю і ззяў на сонцы ў пералівах пяшчотных тонаў”.

На працягу ўсёй паэмы “Новая зямля” гучаць патрыятычныя матывы, пачынаючы з узнёслага прызнання ў любові да бацькаўшчыны (“Мой родны кут, як ты мне мілы!..”) і ў далейшым раскрыцці казачнай прыгажосці роднага краю. Глыбокім лірычным пачуццём прасякнута апісанне лесніковай пасады і Парэчча, дзе жывуць яго героі:

Парэчча — слаўная мясціна,
Куток прыгожы і вясёлы:
Як мора — лес, як неба — доли,
Зіхціць у кветках лугавіна...
А колькі ягад і парэчак!
Як пахне мёдам поле грэчак,
Калі пачнуць яны цвісці!..

Безумоўна, малюнкi прыроды ў “Яўгеніі Анегіне” Пушкіна і ў “Новай зямлі” Я. Коласа сугучны сваёй паэтычнасцю, тонкасцю эстэтычнага ўспрыняцця прыроды двума геніяльнымі мастакамі слова. І ў аднаго, і ў другога моцна выяўлены суб’ектыўны пачатак, характар якога ў многім розніцца. Суб’ектыўнае “я” Пушкіна, калі можна так сказаць, дваранскага паходжання, Колас жа, як ўжо адзначалася, сын зямлі сваёй, да таго ж, яго паэма “Новая зямля” напісана на аўтабіяграфічным матэрыяле.

Гэта, па сутнасці, паэма пра родны кут, праз які Колас паказвае ўсю Беларусь. Прырода ў гэтым творы — часцінка жыцця самога Я. Коласа, які змалку не толькі любіў зямлю сваю, але і працаваў на ёй, рос і выхоўваўся ў сялянскай сям’і, дасканала ведаў побыт беларускай вёскі. Многія дрэвы, лясы, урочышчы перайшлі ў яго паэму з жыцця, гэтаксама, як вобразы бацькі, дзядзькі, брата і сясцёр. Дарэчы, імёны іх, апроча толькі адной сястры, аўтар пакінуў без змен.

У Коласа сустракаем дакладныя геаграфічныя назвы мясцін роднага кута паэта. Ён рос каля тых дрэў, якія апаэтызаваў у сваім творы.

Мой родны кут, як ты мне мілы!
Забыць цябе не маю сілы.
Вось, як цяпер, перада мною
Ўстае куточак той прыгожы,
Крынічкі вузенькае ложа
І слка ў пары з хваіною
Стаяць, абняўшысь, над вадою...

Ужо ў гэтых радках перад намі паўстае Беларусь, і як добра адчуў у іх мелодыю роднага кута наш таленавіты кампазітар І. Лучанок.

Зазначым, што ў “Новай зямлі” значна больш малюнкаў і апісанняў прыроды. Шмат ў чым гэта тлумачыцца тым, што жыццё і побыт коласаўскіх герояў звязаны з прыродай самым непасрэдным чынам. Для герояў Пушкіна вёска — гэта толькі месца адпачынку ад мітуслівага гарадскога жыцця, толькі — прадмет любавання. Для герояў Коласа вёска, прырода — гэта само жыццё. Народ зямлі, дзеці прыроды — вось што такое героі-сяляне “Новай зямлі”. Адны адносіны да прыроды ў людзей старэйшага пакалення, зусім іншыя ў дзяцей. У выніку свет прыроды ў паэме Коласа — шматмерны, чароўны, ідэалізаваны, як і ў Пушкіна, але разам з тым загадкавы, сумны, будзённы.

Услаўляючы селяніна-працаўніка, Я. Колас паэтызуе ў “Новай зямлі” ўсё, што так ці інакш звязана з яго жыццём. Сваёго героя паэт бачыць у цесным яднанні з прыродай. У гэтым яднанні — найглыбейшая крыніца паэтычнасці твора Я. Коласа:

Ідуць касцы, звіняць іх косы,
Вітаюць іх буйныя росы,
А краскі ніжай гнуць галовы,
Пачуўшы косак звон сталёвы.
Касцы ідуць то грамадою,
То паасобку, то па пары;
Ідуць касцы, ідуць, як хмары,
І льсца смех іх разудалы.

Чытаеш такія радкі і адчуваеш, што Колас не проста пісаў, а быў сярод касцоў, якія клалі пракос за пракосам, удыхаў водар скошанай травы, зямлі, адчуваў на сваім твары, руках, як і касцы, цяпло беларускага сонца.

Услаўляючы працу, захапляючыся чалавекам у працы, паэт, як адзначае А. Лойка, “з чым толькі “высокім” не параўноўвае яе”. Жнейкі ўпадабняюцца ў яго да натхнёных лірніц, у якіх “па струнах-кальвах пальцы граюць”; малацьба ў яго “не малацьба, а бубнаў хоры! Бічы кладуцца так рытмічна, само гудзенне іх музычна”, а снапы на жніве “стаяць, бы лялечкі якія, глядзяць, як госці дарагія”.

У паэме “Новая зямля” гучыць гімн і родным дарогам:

Дарогі, вечныя дарогі!
Знаць, вам спрадвеку самі богі,
Калі красёнцы жыцця ткалі,
І вашы слёзы вызначалі,
Няма канца вам і супыну;
Вы жывы кожную часіну...

Гэта дарогі яго роднага краю, дарогі беларускія. Пейзажны вобраз дарогі ў паэме “Новая зямля” наводзіць на глыбокі філасофскі роздум, ён уплывае на псіхіку і настрой душы. Дарога становіцца для многіх герояў Я. Коласа ўвасабленнем духоўных шуканняў і выбару.

Пейзаж у паэме “Новая зямля” нацыянальна адметны, як і ўвесь гэты твор. Кожны вобраз, радок, кожнае слова ў ім нацыянальна непаўторныя, бо жывапіс словам у Коласа тыпова беларускі, ён звязаны з народным светаадчуваннем, светабачаннем. Вось як, напрыклад, ён апісвае восень:

На ніцях белай павуціны
Прывозяць восень павучкі.
Яс красёнцы, чаўначкі
У моры лесу мільганулі
І лісце ў багру апранулі;
І з кожнай лісцевай галоўкі
Глядзіць твар восені-сяброўкі.

У апісанні восені Колас знаходзіць новыя мастацкія дэталі, пераканаўча паказвае характэрныя прыкметы беларускай восені: “Восень ткала ўжо красёнцы мяккай чырвані ў лістах; восень прала кужаль тонкі — павуціны белы лён...”.

Любімай парой года паэта была вясна. Ён любіў усё ранняе, у тым ліку і раніцу. Для паэта вясна і раніца — не проста стан прыроды, а маладосць года, маладосць дня, іх новае нараджэнне, якое несла радасць. Да вясны паэт звяртаецца, як да жывой істоты: “Ты нясі нам радасць, сілачку нясі!”

У паэме “Новая зямля” паказана ранняя беларуская вясна з яе першымі барознамі свежай узаранай зямлі, звонкім крыкам птушак, што вярнуліся здалёк у родныя мясціны.

Вобраз вясны ў Коласа, як і ў Пушкіна, з’яўляецца сімвалам адышоўшай маладосці і разам з тым абнаўлення. Светлы сум і душэўнае хваляванне лірычнага героя выражаюцца ў “Новай зямлі” ў вершах, блізкіх па сваёй танальнасці да пушкінскіх:

Вясна, вясна! Не для мяне ты!
Не я, табою абагрэты,
Прыход твой радасны спаткаю, —
Цябе навек, вясна, хаваю...
Не вярнешся, як хваля тая,
Ка мне, вясна ты маладая.

Параўнаем у Пушкіна:

Как грустно мне твое явленье,
Весна, весна! пора любви!
Какое томное волненье
В моей душе, в моей крови!
.....
Мы помним горькую утрату,
Внимая новый шум лесов;
Или с природой оживленной
Сближася думою смущенной
Мы увяданье наших лет,
Которым возрожденья нет...

Такім чынам, у паэме “Новая зямля”, як і ў рамане “Яўгеній Анегін”, удала спалучаны эпічная шырыня раскрыцця народнага жыцця і моцны струмень лірызму, надзвычай разнастайны і багаты па формах праяўлення.

І А. Пушкін і Я. Колас стварылі яркія і непаўторныя вобразы прыроды. Іх творчасць была глыбока патрыятычнай, чалавечнай па сваёй сутнасці. Кожны з іх стварыў незабыўны вобраз свайго роднага краю, сваёй Радзімы. У Коласа вобраз Радзімы, несумненна, больш разгорнуты, паглыблены. У Пушкіна ўвага сканцэнтравана ўсё ж такі на ўзаемаадносінах дзеючых асоб, у Я. Коласа — на ўзаемадзеянні чалавека і прыроды. Калі “Яўгеній Анегін” — энцыклапедыя рускага жыцця, то “Новая зямля” — энцыклапедыя жыцця беларускага сялянства, энцыклапедыя беларускай прыроды, любові да роднай зямлі. Пушкін і Колас, кожны па-свойму, выказаў нацыянальную сутнасць, дух свайго народа, ментальнасць рускага і беларуса. І сёння, калі народы ўсяго свету адзначаюць 200-годдзе з дня нараджэння А. С. Пушкіна, побач з гэтым імем прыгадваем імя Якуба Коласа. Творчасць аднаго і другога паэта сталі здабыткамі сусветнай літаратуры. Мы ганарымся Пушкіным — геніем рускай літаратуры, мы ганарымся Коласам — геніем нашай беларускай літаратуры, гэтымі двума мастакамі-волатамі славянскай культуры.

¹ Беляя Г. А. Художественный мир современной прозы. М., 1983. С. 114.

² Раич С. Е. Рассуждения о дидактической поэзии // Вестник Европы. 1827. № 7. С. 250–251.

Зінаіда Драздова (Мінск)

ПАРТРЭТ ПЕРСАНАЖА І ПРАБЛЕМА ДУХОЎНАЙ ПРЫГАЖОСЦІ ЧАЛАВЕКА Ў ТВОРЧАСЦІ АЛЯКСАНДРА ПУШКІНА І ЯКУБА КОЛАСА

Назваючы сваіх літаратурных настаўнікаў, беларускі класік Якуб Колас заўсёды ставіў на першае месца А. Пушкіна, які быў асабліва блізкім яму па духу, па погляду на свет і людзей. Шмат “пушкінскага” можна заўважыць у самабытных вершах і паэмах Коласа, а таксама ў апавяданнях і трылогіі “На ростанях”. Шмат агульнага ў рускага і беларускага класікаў і ў галіне партрэтнага майстэрства.

Пушкіна можна з поўным правам лічыць рэфарматарам партрэта літаратурнага персанажа. Вядомае меркаванне М. Гоголя пра пушкінскую манеру пісьма: “Слоў няшмат, але яны такія дакладныя, што абазначаюць усё” — распаўсюджваецца і на створаныя Пушкіным цікавыя, прыцягальныя чалавечыя партрэты. Як сведчаць многія выказванні рускага класіка аднос-

<i>Яўген Гарадніцкі (Мінск)</i> Рода-жанравы універсализм: ад Аляксандра Пушкіна да нашых дзён	92
<i>Ірына Скоропанова (Мінск)</i> Культурологема “тайная свабода” в интерпретации А. Битова: опыт чтения-письма	95
<i>Владимир Дудко (Барановичи)</i> Общая теория искусства и наследие А. С. Пушкина	99

Пушкін і Беларусь

<i>Мікалай Грынчык (Мінск)</i> Вобраз сучаснасці ў ананімнай паэме “Тарас на Парнасе”	107
<i>Міхась Тычына (Мінск)</i> Місія паэта ў інтэрпрэтацыі Аляксандра Пушкіна: на фоне твораў Якуба Коласа	110
<i>Аляксей Майсейчык (Брэст)</i> Творчасць А. С. Пушкіна і развіццё класічных традыцый у беларускай літаратуры пачатку ХХ ст.	114
<i>Дзмітрый Санюк (Мінск)</i> Янка Купала і Аляксандр Пушкін: праблема гармоніі	121
<i>Інеса Баўтрэль (Мінск)</i> “Прарок” Я. Купалы ў святле пушкінскай традыцыі	127
<i>Ала Жардзецкая (Мінск)</i> Мастацка-вобразнае выяўленне прыроды ў паэмах “Яўгеній Анегін” Аляксандра Пушкіна і “Новая зямля” Якуба Коласа	131
<i>Зінаіда Драздова (Мінск)</i> Партрэт персанажа і праблема духоўнай прыгажосці чалавека ў творчасці Аляксандра Пушкіна і Якуба Коласа	138
<i>Інна Азарова (Гомель)</i> Крым в путевых очерках А. Пушкина и М. Богдановича	146
<i>Марія Шелоник (Брэст)</i> Пушкинское начало в лирике П. Бровки	151
<i>Анатоль Верабей (Мінск)</i> Уладзімір Караткевіч і Аляксандр Пушкін	153
<i>Іван Афанасьев (Гомель)</i> Александр Пушкин в творческой судьбе Алеся Адамовича	158
<i>Вольга Козіч (Мінск)</i> Традыцыі А. С. Пушкіна ў сучаснай беларускай прозе	166
<i>Любоў Гарэлік (Мінск)</i> Лірыка А. С. Пушкіна як крытэрыі вымярэння эстэтычнага ўзроўню і духоўнасці сучаснай паэзіі	169